

A kereskedelmi oktatás szervezete Angliában.

Ha a kontinens pedagógusa Britanniába vetődik, méltán feltűnhetik neki, hogy a világkereskedelem egyik hatalmas irányítójának, az angol népnek nincsenek a Magyarországon, Ausztriában, Németországban, a franciáknál és más európai államokban is fennálló kereskedelmi iskolákhoz, akadémiákhoz és kereskedelmi főiskolákhoz hasonló intézményei. De még nagyobb lesz a meglepetése, amikor ezirányú érdeklődése közben afféle vérbeli *business man*-hez fordul felvilágosításért vagy legalább is magyarázatért. Ez válaszában egyenesen azon való csodálkozását fogja kifejezni, hogy vannak olyan nemzettek, amelyek iskolától várják kereskedők képzését. Szerinte a tanítók teljesen megfelelnek kötelességüknek azáltal, hogy növendékeiket emberekké, illetőleg a fiút *gentleman*-né faragják. Majd az üzleti élet megteszi a többit. A hozzá való érzékkel rendelkező ifjú annak idején bekerül egy vállalatba, ahol az évek során folyó tevékenykedés, meg a környezet igazi kereskedővé fogja gyúrni.

Ennek a felfogásnak a következménye és egyben jellemzője az, hogy hajózási, biztosító társaságok, bankok, egyéb pénzintézetek, valamint a legismertebb áruházak is, amidőn különféle középiskolákban levizsgázott 17—21 éves fiatalembereket, ú. n. *junior*okat alkalmaznak, holmi elméleti jellegű szakismerteket, könyvviteli és más efféle tudást nem követelnek meg tőlük, mert hiszen a legegyszerűbb munkakörben, az alfánál kezdetik el velük a gyakorlati teendőket. Ellenben figyelembe veszik a cégek a) az iskolát, melyet az újonc elvégzett, mivel az jelentősen hozzájárulhatott jellemének formálásához; b) kézírását; c) számoló készségét; d) általános intelligenciáját; végül e) egészségét, modorát, megjelenését. Amennyiben ezeket illetően a szóbanforgó ifjú megüti a színvonalat, az angol kereskedő céljainak megfelelő, jól felhasználható és alakítható nyersanyagának tartja.

Természetesen ha különösebb ambíciók fűtik ezeket a végeredményben tanonc éveiket töltő ifjakat, módjukban van akár magániskolákban, akár nyilvánosakban esti tanfolyamokat hallgatni, amelyeknek keretében kibővíthetik az életadta kvalifikációjukat és diplomát is szerezhhetnek. (Megemlítendőek pl. a *Bankers Institute* esti előadásai. Ennek az intézetnek vizsgáztató testülete van és az általala kiadott oklevélre mohón vágnak a bankhivatalnokok.)

Az Angliában jelenleg meglevő ilyen esti tanfolyamok a következők:

1. A *junior kurzusok*, az elemi iskolát 14 éves korban elhagyó fiúk számára. Tartamuk 2 év, évi 27—30 héten át heti 4—6 órai elfoglaltságot jelentenek. Céljuk: annyira-amennyire szilárd alapját megépíteni az általános műveltségnek és előkészíteni a senior kurzusra. Főbb tárgyaik: az angol nyelv, számtan (helyenként földrajz is), gyorsírás és a kettős könyvelés elemei.

Az előadók nagyobbára elemi iskolai tanítók, de a gyorsírást és a könyvvitelt többnyire hivatalnoki állású egyének tanítják. Az itt elérhető tudás gyakorlati célok alapjául még nem szolgálhat; hogy azzá lehessen, a senior kurzusokban való továbbfejlesztést igényel.

2. A junior kurzusok végzettjei tehát előlépnek a *senior kurzusokba*, ahova rajtuk kívül a vezetőség fölveszi, azokat a jelentkezőket is, akik 16. életévükig a középiskolát járták. A senior kurzusok 2, néha 3 évi időtartamúak. Hetenként 6 órára járnak be a növendékeik és kereskedelmi számtant, gazdasági-kereskedelmi ismereteket, könyvvitelt, irodai gyakorlatot, gyors- és gépirást, továbbá egy modern idegen nyelvet is tanulnak.

3. Vannak *haladó kurzusok* is (Advanced Courses), amelyek bizonyos kereskedelmi szakmák széles mederben menő, beható tanulmányozását teszik lehetővé. Főleg oly idősebb egyének iratkoznak ezekbe, akik vagy már a jelenben töltenek be felelősségteljes állást, vagy a közeljövőben remélik annak elérhetését a fűszer-, gyapjúszövet-, bőr-, gabona- és külkereskedelmi szakmában. E tanfolyamokat kizárólag oly kereskedelmi központokban rendezik, ahol a felsorolt speciális üzletágak kidomborodó jelentőségűek. Az illető szakmák technikáján kívül a közgazdaságtan és a kereskedelmi jog legfontosabb fejezetei szerepelnek programjukban.

Az európai kontinens meglehetősen elterjedt két- és négyévfolyamú, tarka elnevezésű kereskedelmi iskolái bár nincsenek meg ilyen alakban Albion területén, azért találunk rájuk nagyon emlékeztető nappali tanfolyamokat, a már tárgyalt estieken kívül. Mégpedig részben egyes középiskolákon belül, részben a *Full time junior* és a *Full time senior Commercial Courses* keretében vannak ezek megszervezve. A *Secondary School Course*-ban, vagyis némelyik középiskolában a kereskedelmi tantárgyaknak hetenként 4–8 órát, a *Full time junior*-ban 6–10 órát szentelnek. Ez utóbbit (amely rendszerint 2 évfolyamú) az elemiből elbocsátott fiúk és leányok látogatják, akikkel a kereskedelem szervezetének és folyamatainak lényegét is megismeretik felfogó képességükhöz mért arányban. A nemszaktárgyak sorában a kislányok háztartástant és kézimunkát tanulnak egyik-másik intézetben. A *Full time senior* abiturienskurzus-félének mondható. T. i. középiskolát végzett 16 éves tanulók számára létesült, egyévi tartamú és hármas célkitűzésű. Gyarapítja a hallgatónak általános műveltségét, alkalmat nyújt neki irodai munkálatokra és nagy vonalakba fogott kereskedelmi látókört olt belé. Gyors- és gépirásra nagy súlyt vet, hasonlóképen a modern nyelvekre is, ellenben az angol nyelv, történelem, földrajz és matematika tanulására kevésbé. Részletesen adja a kereskedelem szervezetének leírását s ezt az általános gazdaságtan és a kereskedelmi törvény ismertetésével töldja meg.

A Lord Balfour elnöklete alatt működő és kitűnő nevű szakférjak együtteséből álló *Committee on Industry and Trade*-

nek (Ipari és Kereskedelmi Bizottságnak) nemrégiben látott napvilágot az angol kereskedelmi oktatás jelen állásáról alapos kritikai tájékoztatást tartalmazó jelentése. Címe: Az ipari és kereskedelmi fejlődés tényezői.¹ Ez az elaborátum az egyetemeknek a kereskedelmi oktatás körébe vágó munkájáról feljegyzésre érdemes adatokkal szolgál.

Az tudvalevő, hogy a legelső angol kereskedelmi fakultást a birminghami egyetemen állították föl 1901-ben, majd utána még kettő következett a háború előtt: a liverpooli és manchesteri. Ezekhez járultak később a durhami, a londoni, valamint a readingi kereskedelmi irányú egyetemi fakultások. Az egyetemeken hároméves kereskedelmi kurzusok vannak rendszerezítve, amelyeknek elvégzésekor a jelöltek elérik a *Bachelor of Commerce* fokozatot, illetőleg oklevelet kapnak. Ha még további 1—2 éven át folytatják tanulmányaikat, megszerezhetik a kitüntetőbb *Master of Commerce* fokozatot is. Londonban ez a legmagasabb rendű kereskedelmi képesítés azoknak van fenntartva, akik a *Bachelor of Commerce*-vizsga sikeres letétele után legkevesebb kétévre terjedő kereskedelmi praxist tudnak kimutatni.

Nemcsak rendes hallgatók, hanem kivételes esetekben, pusztán esti kollégiumokra eljáró (nappal állásban levő) egyének is letehetik a *Bachelor of Commerce* fokozatra képesítő vizsgákat, akár az egyetemeken, akár a londoni *School of Economics*-ban. Sőt a birminghami egyetem beírottjai, külön engedély alapján, legalább két évre terjedő kereskedelmi, tanári vagy ipari praxissal teljesen pótolhatják a *Master of Commerce*-képesítés megkövetelte 1—2 egyetemi esztendőjét. Persze az előírt írásbeli tétel elkészítésére és a szóbeli anyagból teendő vizs-gákra éppúgy kötelezve vannak, mint mindenki más.

Ami az egyetemi tananyagot illeti, az első évesek hallgatnak kereskedelmi és ipari földrajzot, elemi számvitelt, gazdaságtant, valutákról szóló előadásokat, bankszervezetet, végül egy vagy több modern nyelvet. A másod- és harmadévesek továbbhaladnak e tárgyakban, majd megismerkednek a szállítmányozással, fuvarozással, kereskedelmi és ipari joggal, ipari szervezettel, pénzügytannal, a brit birodalom gazdasági fejlődésével a statisztikai módszerekkel, a művészet és kereskedelem viszonyával. Ezt a tanulmányi programot a kereskedelmi szakmák és érdekesoportok legjelesebb képviselőiből és illetékes pedagógusokból alakult bizottságok állapították meg. Érdekes mozzanat az, hogy a londoni kereskedelmi fakultás harmadéves hallgatói tetszésük szerint a tárgyaknak egy bizonyos szakcsoportjában specializálják magukat, így pl. a bank-, a gyarmatkereskedelmi, a fuvarozási, az ipari, a hajózási vagy egyéb szakmában.

A tanítás módszere nem egyforma a három évfolyamban. Míg az első és második évben túlnyomóan prelegáláson alapul-

¹ *Factors in Industrial and Commercial Efficiency.*

aminek nyomán jegyzetek készülnek, addig a harmadik esztendőben már úgyszólván teljesen megszűnik ez a tömegtanítási eljárás. A hallgatók és professzoraik közt egészen közvetlenné válik az érintkezés, az egyes jelöltek maguk választotta sajátos szakmájuknak megfelelő témákkal foglalkoznak és tanáraik kritikai irányításával végzett kutatómunkájuk eredményéről egyénenként számolnak be. Itt tehát az együttes munkát az egyéni tevékenység és képzés váltja fel. Akadnak olyan hallgatók is számosan, akik a 2. évfolyam elvégzésekor mint *undergraduate*-ek, vagyis nem teljesen végeztek ott hagyják az egyetemet, állást vállalnak és a harmadik év penzumát két esztendőre elosztva esti egyetemi kurzusok keretében sajátítják el.

Bármint legyen is, az ilyen okleveles kereskedők jövő boldogulása szempontjából rendkívül fontos az, hogy kellő tapintattal tudjanak viselkedni oly régi vágású főnökökkel szemben, akik kiváló üzletemberek ugyan, de elméleti felkészültséggel-diplomával nem rendelkeznek.

A teljesség kedvéért idejegyzem, hogy a Kereskedelmi Oktatásügyi Nemzetközi Szemléjének² 1927 novemberi (3.) száma, amelyből fenti cikkemnek nyersanyagát merítettem, ezenkívül tartalmazza a Kereskedelmi Oktatásügyi Nemzetközi Egyesület alapszabályait, tagjainak legújabb névjegyzékét, a nyári neuchâtel-i kurzusról és a vele kapcsolatos különböző ülésekről szóló részletes híradást, a hollandiai kereskedelmi oktatás ismertetését és végezetül az Északamerikai Egyesült Államok, valamint Németország kereskedelmi oktatásügyének bibliográfiáját.

Láczer István.

IRODALOM.

Dr. Frank Antal: Önismeret. Önmegismerésre való nevelés. Budapest, 1928. Révai Irodalmi Intézet kiadása. (283 lap.)

A szerzőt, mint *Lelki megújulás* című könyve és különböző folyóiratokban közzétett tanulmányai mutatják, az erkölcsi nevelés nagy problémája foglalkoztatja elsősorban. Most megjelent műve, az *Önismeret* is erről tanuszkodik.

Előbb végigvezet a történelem fonalán és megismertet a nagy gondolkodóknak az önismeretre vonatkozó tanításával. A történelmi visszapillantás után az önismeretre való nevelés elméletével foglalkozik és azt mondja: „Napjainkban az önismeret olyan fogalmára van szükségünk, hogy mindenki ismerje meg egyéni erejét, sajátos testi és lelki képességeit, ... de még nagyobb szükség van arra, hogy figyelmünket a magunk fogyatékoságaira irányítsuk; végül pedig az önismeret fogalmából ki kell zárunk a valódi vagy képzelt értékeinkben való tetszelgést.“ Ezt a meghatározást később többször kiegészít.

² *Revue Internationale pour l'Enseignement Commercial.* Zürich.